

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Okamžik posuzování podmínek odporovatelnosti podle insolvenčního zákona

Tento článek se zabývá dvěma spolu částečně souvisejícími otázkami. První otázkou je posuzování lhůty odporovatelnosti úkonů v rámci ustanovení § 241 a § 242 zákona č. [182/2006](#) Sb. insolvenční zákon (Dál jen „IZ“), a to na příkladu sjednání insolvenční doložky jejímž obsahem je zánik práva na vyplacení pozastávky. Druhou položenou otázkou je určení okamžiku, ke kterému se posuzuje naplnění podmínky, že úkon byl učiněn v úpadku nebo skutečnosti že předmětný úkon vedl k úpadku dlužníka.

Lhůta odporovatelnosti

Insolvenční doložka je běžně používaným institutem, jehož účelem je ochrana jedné ze smluvních stran pro případ zahájení insolvenčního řízení strany druhé. Typickým příkladem je sjednání takové insolvenční doložky, jejímž následkem je zánik práva zhotovitele na výplatu části pozastávky okamžikem prohlášení úpadku zhotovitele. Funkcí tohoto ustanovení je ochrana objednatele pro případ prohlášení úpadku zhotovitele, se kterým souvisí v celku logický předpoklad, že zhotovitel nebude moci dostat svým závazkům ze smluv, typicky pak záruka za vady na díle. Jedná se to tedy jakési vyrovnání (snížení ceny díla) na základě změny poměrů.[\[1\]](#) Tento typ ustanovení je tak ujednáním s odkládací podmínkou, jehož účinky, pokud nastanou, nastanou v pozdější okamžik (splnění podmínky prohlášení úpadku) než byl okamžik sjednání této doložky (uzavření smlouvy o dílo).

Ve výše uvedených ustanoveních IZ jsou upraveny lhůty, které vymezují časový úsek, zpětně od zahájení insolvenčního řízení, ve kterých musel být odporovatelný úkon proveden, aby bylo možno se domáhat jeho neúčinnosti.[\[2\]](#) Nabízí se tedy otázka, od kterého okamžiku se předmětná lhůta, ve které lze odporovat učiněnému jednání ve vztahu k zahájení insolvenčního řízení (ust. § 241 odst. 4 a 242 odst. 3), bude počítat. Obdobnou otázku řešila již starší judikatura v rozhodnutí zveřejněném pod R 41/2001.[\[3\]](#) Toto rozhodnutí se vztahovalo se k ust. § 42a zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník. V daném případě spočíval zkracující úkon v převodu nemovitosti, která podléhala zápisu do veřejného seznamu. Soud dospěl k závěru, že okamžik, od kterého běží lhůta, ve které lze odporovat předmětnému úkonu, počíná běžet dnem následujícím po dni ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí. Dále soud podotkl, že samotným uzavřením smlouvy (právním úkonem) ještě ke zkrácení jako takovému nedochází (i kdyby byla s tímto úmyslem uzavřena), neboť samotnou smlouvou nedošlo ke změně vlastnictví k nemovité věci a tím zkrácení věřitele. Pro začátek běhu lhůty, ve které lze odporovat předmětnému jednání, je tak potřeba aby projev vůle vyvolal skutečné následky vedoucí ke zkrácení věřitele. K tomuto směru uvažování se přihlásila i mnohem aktuálnější judikatura Nejvyššího soudu, především pak v rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 29 ICdo 13/2015 ze dne 28. 02. 2017, ve kterém soud uvedl, že s ohledem na smysl odporovatelnosti právního jednání, počíná tato lhůta běžet okamžikem, kdy předmětné jednání nabylo právní účinnosti, tedy okamžik, kdy projev vůle dlužníka vyvolá právní následky, které povedu ke zvýhodnění či naopak znevýhodnění toho či onoho z věřitelů. Nejvyšší soud rovněž podotkl, že neshledal žádný důvod odchylovat se od již ustáleného právního názoru vyjádřeného zejména v R 41/2001 jehož závěry, jak připomněl Nejvyšší soud, lze použít i na odporovatelnost upravenou v IZ.

V případě nastíněném v úvodu tohoto článku, je tak okamžikem, ke kterému dochází ke zkrácení či zvýhodnění věřitelů, a tedy rovněž počátku běhu lhůty podle § 241(4) a 242(5), až prohlášení úpadku zhotovitele (dlužníka), když tímto nastává účinnost insolvenční doložky z čehož plyne logický závěr, že vůči takovému druhu insolvenční doložky bude požadavek lhůty splněn vždy.

Okamžik posouzení podmínek dle ust. § 240 a § 241

Ustanovení § 240 a § 241 IZ obsahují podmínku, aby v době učinění odporovatelného úkonu byl dlužník v úpadku nebo tento úkon k úpadku vedl (narozdíl od ustanovení § 242 IZ, které tuto podmínku neobsahuje). S ohledem na výše uvedené závěry je nasnadě otázka, zda posuzování úpadkové situace dlužníka bude posuzováno k okamžiku sjednání smluvního ustanovení (insolvenční doložky), či tomu bude, jako v případě běhu lhůty pro odporovatelnost, v době účinnosti tohoto smluvního ustanovení. Nejvyšší soud v rozhodnutích, sp. zn. 29 ICdo 48/2013 ze dne 22. 12. 2015 a sp. zn. 29 ICdo 72/2014 ze dne 31. 10. 2016 dospěl k závěru, že podmínky odporovatelnosti se posuzují ke dni vzniku právního úkonu. Tedy v případě ustanovení § 240 IZ a § 241 IZ se bude posuzovat skutečnost, zda byl dlužník v úpadku nebo odporovatelný úkon k úpadku vedl, k okamžiku sjednání předmětné insolvenční doložky, nikoli v okamžiku její účinnosti. (tedy jak bylo výše uvedeno, k momentu, kdy došlo k faktickému znevýhodnění či plnění bez přiměřeného protiplnění) Tento názor navazuje na závěry Nejvyššího soudu uplatňující se k ustanovení § 42a zákona č. 40/1964, občanský zákoník, (rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 2975/2011, ze dne 27. 07. 2012), podle kterého se podmínky odporovatelnosti posuzují ke dni vzniku právního úkonu. V případě insolvenční doložky to tedy bude den jejího sjednání (uzavření smlouvy která jej obsahuje).

Na základě výše uvedeného lze dospět k závěru, že lhůta odporovatelnosti počne obecně běžet právním účinkem úkonu, tedy okamžikem, kdy se projeví jeho účinky - vyvolá následky. Naproti tomu pro posouzení úpadkové situace dlužníka bude rozhodný den sjednání předmětného smluvního ustanovení.

Mgr. Michal Václavík,
asistent soudce

[1] Že se jedná o platné ujednání vyjadřující hodnotu nerealizované záruky se čerstvě potvrdil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 25.03.2019 sp. Zn. 29 Cdo 561/2017

[2] V Ustanovení § 240 a 241 IZ je to jeden rok, případně roky 3 v případě že byl úkon učiněn ve prospěch osob blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern a v případě ustanovení § 242 IZ

pak lhůta činí let 5.

[3]Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.07.2013, č.j. 29 Cdo 2543/2011

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva – právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti – jaké přinesla změny?](#)